

12.4.2018

POL-2018-9906

Oikeusministeriö

Oikeusministeriön lausuntopyyntö 12.3.2018, OM 1/61/2016

Keskusrikospoliisin lausunto työryhmämietinnöstä "Ehdollisen vankeuden oheisseuraamukset"

Pyyntö

Oikeusministeriö on pyytänyt Keskusrikospoliisilta lausuntoa ehdollisen vankeuden oheisseuraamuksia koskevasta mietinnöstä. Työryhmä esittää ehdollisen vankeuden oheisseuraamuksia koskevaa järjestelmää täydennettäväksi siten, että 21 vuotta täyttäneenä rikoksen tehneelle syytetylle voitaisiin tietyin edellytyksin tuomita ehdollisen vankeuden oheisseuraamukseksi valvonta. Valvonnan sisältö vastaisi pääpiirteissään nykyistä nuorten ehdollisen vankeuden valvontaa. Uuteen valvontaseuraamukseen voisi lisäksi sisältyä enintään 30 tuntia osallistumista kuntoutukseen tai avohoitoon. Ehdotettavan valvonnan kesto olisi yksi vuosi kolme kuukautta. Työryhmä ehdottaa lisäksi ehdollisen vankeuden oheisseuraamuksena tuomittavan yhdyskuntapalvelun enimmäismäärän nostamista nykyisestä 90 tunnista 120 tuntiin.

Keskusrikospoliisin lausunto

Keskusrikospoliisi pitää työryhmän ehdotusta hyvänä ja kannattaa sitä. Työryhmä on perustellut ehdotusta laajasti ja asiantuntevasti ja ehdotusta voidaan pitää myös rikollisuuden kehityksen huomioon ottavana. Rikostorjunnan toimintaympäristössä on tapahtunut kehitystä, joka on tehnyt rikollisen toiminnan ehkäisystä entistäkin tärkeämmän rikollisuuden torjunnan sektorin.

Keskusrikospoliisi toteaa, että nykyisellään ehdottoman vankeuden sijaan tuomittu ehdollinen vankeusrangaistus ilman oheisseuraamuksia on usein liian lievä seuraamus toisinaan vakavistakin rikoksista. Työryhmä onkin aivan oikein havainnut, että ehdolliseen vankeuteen kohdistuu julkisuudessa arvostelua erityisesti tapauksissa, joissa pitkää ehdollista vankeutta ei pidetä riittävänä tuntuvana rangaistuksena vakavaksi koetusta rikoksesta.

Työryhmän on maininnut ehdollisen vankeuden oheisseuraamusten uudistamisen yhtenä tavoitteena sen, että rangaistukset ankaroituisivat vastavalla tavalla asteittain kuin rikosten moitittavuuskin vaihtelee. Keskusrikospoliisi pitää tätä tavoitetta hyvänä. Oheisseuraamusten sisältöä kehittämällä nykyistä vaativammaksi ehdollisesta vankeudesta tulee rikoksesta tuomitulle konkreettisempi seuraamus. Nykyisin voidaan kärjistetysti todeta, että taparikolliselle tuomittu ehdollinen vankeusrangaistus on käytännössä va-

pauttava tuomio. Valvonnalla ja aktiivisella puuttumisella rikoksentekijän elämäntilanteeseen esim. tuen ja kuntoutuksen kautta voidaan pidemmällä tähtäimellä vähentää rikosten uusimisriskiä. Keskusrikospoliisi kannattaa myös työryhmän ehdottamaa nykyisten oheisseuraamusten käytön lisäämistä. Näilläkin keinoilla on osaltaan mahdollista ennalta ehkäistä uusintarikollisuutta sekä pienentää ehdollisen ja ehdottoman vankeuden välistä eroa seuraamusten ankaruutta vertailtaessa.

Ehdollisen tuomion saaneiden valvonnan perusteena on nuorempien kohdalla aiemminkin ollut uusimisriskiä koskeva tarkoituksenmukaisuusharkinta; valvonnalla pyritään vaikuttamaan tuomittuun ja edistämään hänen sosiaalista selviytymistään, jotta hän lopettaisi rikosten tekemisen. Vaikka tilastotieto on vähäistä, tutkimusten perusteella tiedetään, että rikoksia tekevät todennäköisimmin henkilöt, jotka ovat aiemminkin syyllistyneet rikoksiin. Tässä toimenpiteet haluttaisiin kohdistaa erityisesti niihin ehdollisen tuomion saaneisiin aikuisiin, jotka ovat ajautumassa rikoskierteeseen tai kärsivät päihdeongelmista.

Valvonnan ulottamista myös yli 21-vuotiaisiin rikoksentekijöihin voidaan pitää hyvin perusteltuna myös siitä syystä, että tutkimusten mukaan yhteiskuntaan sopeutumista tulevat sosiaalityön palvelut eivät tavoita erityisesti niitä syrjäytyneitä tai syrjäytymisvaarassa olevat henkilöitä, jotka ovat jo ajautuneet rikolliseen elämäntapaan tai vakaviin riippuvuuksiin.

Keskusrikospoliisi esittää, että asian jatkovalmistelussa selvitettäisiin myös mahdollisuus liittää oheisseuraamukseen (valvontaan) rajoituksia koskien yhteydenpitoa rikollisryhmien jäseniin. Rajoitukset voisivat olla samankaltaisia kuin jo nykyään käytössä valvotun koevapauden yhteydessä olevat rangaistusajan suunnitelmaan kirjattavissa olevat liikkumista koskevat rajoitukset, esimerkiksi: "NN ei saa olla missään yhteydessä Ryhmään X tai sitä lähellä oleviin ryhmiin kuuluvien henkilöiden kanssa, eikä myöskään käydä em. järjestöjen kokoontumistiloissa, eikä näiden läheisyydessä."

Sanotunlainen yhteydenpitokiello ("jengitoimintakiello") on sisällytetty useiden Brittiläisen Kansainyhteisön maiden lainsäädäntöön, ja se on osoittautunut erityisen tehokkaaksi estämään jengien jäsenten uusintarikollisuutta.

Myös tutkimukset (Sami Peltovuoma / Rise) osoittavat, että jengiläisten todennäköisyys rikoksen uusimiseen on huomattavasti suurempi kuin ei-jengivangilla. Rikollisryhmän aiheuttaman ryhmäpaineen vuoksi jäsenen henkilökohtaiset olosuhteet kannustavat rikosten tekemiseen, mikä asetelma yhteydenpitokiellolla voidaan estää. Parhaassa tapauksessa jengiläinen kokee asetelman tilaisuutena irtautua ryhmästä "kasvojaan menettämättä". Irtautumista ja ryhmästä irti pysymistä voitaisiin tarvittaessa tukea viranomaistoimin.

Keskusrikospoliisi toteaa lisäksi, että valvonnan vaikuttavuuden varmistamiseksi tieto ehdollisen vankeuden oheisseuraamuksena määrätystä valvonnasta olisi oltava poliisin käytettävissä kaikkina vuorokauden aikoina. Keskeistä olisi siis määritellä vastuutahot ja tarvittavat kirjaukset, jotta tieto on kaikkien valvontaviranomaisten saatavilla kohdattaessa valvontaan määrätty henkilö. Yhtenä vaihtoehtona voisi olla se, että mahdollinen val-

vontaseuraamus syötetään henkilölle etsintäkuulutuksena poliisiasian tietojärjestelmään.

Keskusrikospoliisi kiinnittää lopuksi oikeusministeriön huomiota erityisesti pahoinpitelyrikosten uusijoiden korkeaan määrään, joka on 42,9 prosenttia. Tämä puoltaa erityisesti väkivaltarikoksista tuomittujen tiiviimpää valvontaa sekä tukitoimia henkilön väkivallan riskin ja muun rikollisen uusimisen riskin vähentämiseksi. Väkivallan ennalta estämisen näkökulmasta tehostetut tukitoimet tuomitun mielenterveyden, ajatusmallien ja elämänhallinnan osalta ovat keskeisessä asemassa henkilön väkivaltaisen käyttäytymisen uhan madaltamiseksi.

Keskusrikospoliisi korostaa myös tarvetta kehittää tuomitun valvonnan osalta Rikosseuraamuslaitoksen, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä poliisin yhteistyöstä. Tässä suhteessa korostuvat erityisesti sujuvan tiedonvaihdon edellytykset ja toimintamallien sovittaminen yhteisen päämäärän savuttamiseksi eri toimijoiden välillä. Käytännössä tämä tarkoittaisi kuntoutuksen ja hoidon sekä valvonnan ja ennalta estämisen tiivistä yhteistyötä, jotta henkilön riski ajautua uudelleen mm. väkivaltaan, vainoamiseen tai muuten muita henkilöitä vahingoittavaan käyttäytymiseen vähentyisi.

Tehostettu valvonta kuntoutuksen ja tuen yhteydessä pitäisi tarkoittaa myös valvonnan mekanismien tehokasta hyödyntämistä. Mikäli tuomittu ei noudata ehtoja tai tulee ilmi, että henkilön elämässä tapahtuu muutoksia huonompaan suuntaan, on oltava mahdollisuus harkinnan mukaan hyödyntää erilaisia valvonnan tiukennuksia tai mahdollisesti vapauden menetystä sekä tahdon vastaisten hoitajaksojen mahdollisuutta. Näistä hyötyisivät potentiaalisesti tuomittu henkilö uusimisriskin ja elämänhallinnan paranemisen myötä, sekä mahdollisen väkivallan uhan kohteeksi joutuvat henkilöt parantuneen turvallisuuden osalta.

Keskusrikospoliisin apulaispäällikkö

Björn Weckström

Poliisilakimies

Tommi Reen

Tiedoksi

Keskusrikospoliisin päällikkö Robin Lardot